

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง พิธีกรรมแซนเญีเยตาของชาวไทยเขมร : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านกราม ตำบลไพร อำเภอนวนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กรอบแนวคิดของ Victor Turner คือทฤษฎีทางมานุษยวิทยาสัญลักษณ์(Symbolic Anthropology) เป็นกรอบในการตีความหมายสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมแซนเญีเยตา และใช้กรอบแนวคิดเชิงหน้าที่นิยม(Functionalism) ของ Durkheim และ Malinowski เป็นกรอบในการศึกษาถึงหน้าที่และวิเคราะห์หน้าที่ของพิธีกรรมแซนเญีเยตา ที่มีผลต่อการจัดระเบียบสังคมของชาวไทย เขมร

ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมแซนเญีเยตา มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ

1. เพื่อเฉลิมฉลองความสำเร็จงานการเพาะปลูก มีผลแรกได้จากพืชพันธุ์ธัญญาหารของตน และเตรียมพร้อมสำหรับฤดูทํานา ขอความอุดมสมบูรณ์ ขอฝนที่จะใช้ในการเพาะปลูกในฤดูกาลที่จะมาถึง
2. เพื่อเป็นการเซ่นสรวงบูชา ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อันเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อกตเวทิต์ที่มีต่อบรรพบุรุษ

พิธีกรรมแซนเญีเยตา เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีการจัดกันทุกท้องถิ่นของกลุ่มชาวไทยเขมร แต่จะมีการจัดพิธีที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมในแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่าง จึงก่อให้เกิดรูปแบบพิธีกรรมที่ต่างกัน เช่น เศรษฐกิจงานท้องถิ่นทำให้ชาวบ้านลดขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ไป เช่น หมูบ้านกระมัลพัฒนา จะลดขั้นตอนของการเข้าทรง (โຈลມມິວດ) เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายในการจ้างดนตรีด้วยเงินจำนวนพอสมควร

จากการศึกษาพบว่า การประกอบพิธีกรรมแซนเญีเยตาของชาวบ้านกรามในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุประสงค์ไปบ้างแล้ว จึงขอแยกกลุ่มที่เข้าร่วมพิธีกรรมด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน ออกเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มบุคคลประเภทที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี
2. กลุ่มบุคคลประเภทที่ 2 มีวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจ

บุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ขออธิบายสาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้แต่ละกลุ่ม เข้าร่วมพิธีกรรม ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลประเภทที่ 1 กลุ่มนี้ เข้าร่วมพิธีกรรม ตามขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งนี้ด้วยความเชื่อว่าเป็นการสักการบูชา เช่น สรวงดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ให้กำเนิดและเชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข จึงได้ประกอบพิธีกรรมขึ้น เพื่อให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษหรือผีเฝ้าชะตาเกิดความพอใจ และเมื่อตนเองได้เช่นสรวงดวงวิญญาณผีเฝ้าชะตาแล้ว ก็ทำให้มีความสบายใจด้วยหวังว่า มีผู้คุ้มครองดูแลให้ปลอดภัยแล้ว

2. กลุ่มบุคคลประเภทที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่าเป็นกลุ่มที่มีฐานะปานกลางในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการที่มีอายุประมาณ 25-45 ปี ประสบปัญหา เนื่องจากมีการแข่งขันกันทางการทำมาหากิน การสร้างฐานะ ความมีหนี้สินในสังคม ในวงราชการด้วยกัน เช่น มีรถสวย มีบ้านหลังใหม่ ทำให้ต้องแสวงหาเงินทองมา เพื่อตอบสนองสิ่งเหล่านี้และวิธีการที่ชาวบ้านเห็นว่าได้เงิมนำมา และได้มาจำนวนมาก คือ การนิยมซื้อหวย จะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลประเภทที่ 2 จะเข้าร่วมพิธีเรื่อยมาจนถึงเวลาที่จะเริ่มมีการเข้าทรง (จลมนมวิด) เมื่อนมวิดเข้าทรงแล้ว บุคคลประเภทที่ 2 ก็จะเข้าไปนั่งใกล้นมวิด และจะคอยสอบถามเกี่ยวกับหวย เรื่องเตี่ยวบุคคลประเภทนี้จะไม่สนใจในพิธีกรรมขั้นตอนอื่น ๆ

จากการสังเกตการณ์ของบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ถึงแม้จะเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยวัตถุประสงค์ที่ต่างกันก็ตาม แต่ทั้ง 2 กลุ่ม ก็ไม่มีความขัดแย้งกัน ทุกคนจะรู้ว่า เมื่อใดควรถามคำถามใด เช่น เมื่อกลุ่มบุคคลประเภทที่ 2 ถามเกี่ยวกับหวย บุคคลประเภทที่ 1 ก็รับฟังด้วย แต่ไม่ได้จริงจัง เพียงมีปฏิกริยารับรู้เท่านั้น แต่ถ้าเป็นบุคคลกลุ่มที่ 1 ถามเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ทานยาแผนฟ้า บุคคลประเภทที่ 1 จะให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ ตรงกันข้ามกับบุคคลประเภทที่ 2 จะไม่ให้ความสนใจเลย

แสดงให้เห็นว่า หน้าทีของพิธีกรรมได้เปลี่ยนไปบ้างตามยุค ตามสมัย แต่ถึงอย่างไรบุคคลทั้งสองกลุ่มก็ยังยึดถือพิธีกรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าเขาเหล่านั้น จะเข้าร่วมพิธีกรรมด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม แต่ต่างก็เข้าร่วมพิธีด้วยกัน เพื่อแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ เป็นการรวมคนให้มาอยู่ด้วยกันก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

งานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาพิธีกรรมแซนเญะตาใน 3 มิติ คือ

1. ศึกษาสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้ในพิธีกรรมแซนเญะตา
2. ศึกษาถึงหน้าที่ของพิธีกรรมแซนเญะตา
3. วิเคราะห์หน้าที่ของพิธีกรรมแซนเญะตา ที่มีผลต่อการจัดระเบียบสังคม

พิธีกรรมแซนเญะตา สะท้อนให้เห็นถึงทั้ง 3 มิติดังนี้

1. สัญลักษณ์และความหมายที่ใช้ในพิธีกรรมแซนเญะตา งานพิธีกรรมดังกล่าวมีสัญลักษณ์ที่สำคัญปรากฏในพิธี คือ ผีเญะตา กันตางราง และสลาเทิล ความหมายที่แฝงเบื้องหลังผีเญะตา คือ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลานกับผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ กระตมตาวันที่ประกอบพิธี รวมทั้งซองเมิงซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธี และช่วงวัน เวลาที่จัดล้วนนำมาเชื่อมโยงโดยตรงกับผีเญะตาทั้งสิ้น ส่วนกันตางราง คือ กระดิ่งผัดข้าว ที่ดัดแปลงเป็นภาชนะสำหรับใส่ผลไม้ ขนม เครื่องเขียนผากไปเช่นผีเญะตา และเมื่อนำมาแบ่งข้าวในอุดมคติ พิธีกรรมแซนเญะตาก็จะเป็นเสมือนมาตรการทางสังคมให้ลูกหลาน มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ให้กำเนิด ไม่ละทิ้งผู้บังเกิดเกล้าในยามแก่ชรา เพราะดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ว่า ลูกหลานชาวไทยเขมรจะรักและห่วงใยผู้บังเกิดเกล้ามาก ส่วนในแง่ความรู้สึก พิธีกรรมแซนเญะตาก็ก่อให้เกิดความสบายใจที่ได้แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และทำให้อิ่มใจถึงความรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของสังคม

2. ศึกษาถึงหน้าที่ของพิธีกรรมแซนเญะตา จากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพบว่า พิธีกรรมแซนเญะตามีหน้าที่ตามทฤษฎีหน้าที่นิยม(Functionalism)ของ Durkheim และ Malinowski ดังนี้

2.1 พิธีกรรมแซนเนียะตา เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านที่มาช่วยประกอบพิธี โดยมีบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า ผีเนียะตา เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งหมู่บ้าน โดยชาวบ้านหวังว่า เมื่อตนเองประกอบพิธีบวงสรวงแล้ว ผีเนียะตาจะช่วยดูแล ปกป้องรักษาหมู่บ้านให้ร่มเย็นเป็นสุข ช่วยลดบันดาลาให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ช่วยดูแลให้ลูกหลานปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้ชาวบ้านมีความสบายใจว่า เมื่อเขาได้ประกอบกรรมแซนเนียะตาแล้ว สิ่งที่ไม่ดีจะต้องไม่เกิดขึ้นกับเขา

2.2 พิธีกรรมแซนเนียะตา เป็นพิธีการเช่นสรวงดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษที่ยึดถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ที่ล่วงลับมาแล้ว โดยปู่ ย่า ตา ยาย เหล่านั้นได้สิ่งสมความเชื่อให้ลูกหลาน ต้องประกอบพิธีทุกปี ไม่เช่นนั้น ผีบรรพบุรุษจะไม่ดูแลหมู่บ้าน ไม่ลดบันดาลาให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล และเพื่อให้ลูกหลานอยู่ร่มเย็น ลูกหลานจึงต้องประกอบพิธีกรรมแซนเนียะตาอันเป็นการช่วยรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมต่อ ๆ ไป

2.3 พิธีกรรมแซนเนียะตา เป็นพิธีที่ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมกันทุกคน ชาวบ้านต้องเตรียมของควา ของหวาน เพื่อไปประกอบพิธีที่กระตมตา ใครจะละเลยเพิกเฉยไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของทุกคน ที่แสดงความกตัญญูแก่ที่ต่อบรรพบุรุษ การปฏิบัติพิธีกรรมจึงนับว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของลูกหลาน ทำให้สมาชิกในสังคมรู้สึกผูกพันว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ภายใต้อันตรายที่ฐานเดียวกัน

2.4 พิธีกรรมแซนเนียะตา จะมีการสร้างบรรยากาศของความสนุกสนานครึกครื้น เพื่อให้ผีเนียะตาได้ฟังดนตรีที่ไพเราะ เสนาะจับใจ จนถึงกับต้องลุกขึ้นมารำร่าตามจังหวะของดนตรี และเสียงเพลง นอกจากนี้ชาวบ้านก็ยังร่วมสนุกสนานรำร่ากับมมวด และพอเสร็จสิ้นพิธี ก็ยังมีการนำอาหารมาร่วมรับประทานด้วยกัน อันเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

3. วิเคราะห์หน้าที่ของพิธีกรรมแซนเนียะตา ที่มีผลต่อการจัดระเบียบสังคม พิธีกรรมแซนเนียะตา ช่วยในการจัดระเบียบสังคมของคนในหมู่บ้าน โดยการให้ความเชื่อ เรื่องผีเป็นเครื่องมือ ในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความสามัคคี เกิดมีการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม เกิดการรวมกลุ่มกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความเป็นกันเอง โดยมีกฎระเบียบของกลุ่มเป็นหลักในการปฏิบัติของสมาชิก ยึดมั่นในการเคารพเชื่อฟังผีบรรพบุรุษ โดยผ่านทางร่างทรงหรือมมวด อันขณะเดียวกันก็มีผีเนียะตาคอยควบคุมคนในหมู่บ้านไม่ให้ประพฤติออกนอกกรอบประเพณี หน้าที่ของพิธีกรรมแซนเนียะตา

ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้านที่นับถือผีเนี่ยะตาเหมือนกัน และทำให้คนในกลุ่มเกิดการรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่นเท่ากับเป็นการจัดระเบียบสังคมภายในหมู่บ้านนั่นเอง